

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Drept

PROTECTIA PENALĂ A VIETII PRIVATE

Rezumatul tezei de doctorat

Coordonator:

Prof. univ. dr. Tudorel Toader

Doctorand:

Mihnea Valentin Stoicescu

Iași

2022

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

ABREVIERI	5
I. INTRODUCERE	7
II. CONCEPTUL DE VIAȚĂ PRIVATĂ	10
A. Evoluția conceptului de viață privată	10
B. Temeiurile juridice privitoare la protecția vieții private	12
1. Reglementări internaționale.....	12
2. Reglementări interne.....	15
C. Definiția dreptului la viață privată și caracterele acestuia	23
D. Elementele cuprinse astăzi în conceptul general de viață privată	28
1. Identitatea personală.....	32
2. Libertatea sexuală.....	34
3. Viața de familie.....	35
4. Respectul datorat persoanelor decedate.....	39
5. Dreptul la un mediu înconjurător sănătos.....	41
6. Dreptul la integritate fizică, psihică și la a dispune de propria persoană.....	42
7. Inviolabilitatea domiciliului și a sediului profesional.....	44
8. Secretul corespondenței.....	46
9. Protecția dreptului la imagine și a convorbirilor private.....	48
10. Protecția datelor cu caracter personal.....	51
11. Protecția onoarei și a reputației.....	53
III. VIOLAREA DE DOMICILIU	60
A. Aspecte generale	60
B. Condiții preexistente	66
1. Obiectul juridic.....	66
2. Obiectul material.....	66
3. Subiectul activ.....	67
4. Subiectul pasiv.....	68
C. Latura obiectivă	71
1. Elementul material.....	71
2. Legătura de cauzalitate și urmarea imediată.....	83
D. Latura subiectivă	84

E. Formele infracțiunii	85
F. Varianta agravată	85
1. Săvârșirea faptei de către o persoană înarmată.....	86
2. Săvârșirea faptei în timpul nopții.....	87
3. Săvârșirea faptei prin folosirea de calități mincinoase	88
G. Sancțiuni și aspecte procesuale	88
IV. VIOLAREA SEDIULUI PROFESIONAL	91
A. Aspecte generale	91
B. Subiectul pasiv	94
C. Sediul profesional	97
V. VIOLAREA VIEȚII PRIVATE (PROTECȚIA PENALĂ A IMAGINII ȘI A CONVORBIRILOR PRIVATE)	105
A. Aspecte generale	105
B. Condiții preexistente	111
1. Obiectul juridic	111
2. Obiectul material	116
3. Subiectul activ	117
4. Subiectul pasiv.....	122
C. Latura obiectivă	126
1. Varianta tip prevăzută de art. 226 alin. (1) din Codul penal	126
2. Varianta alternativă prevăzută de art. 226 alin. (2) din Codul penal.....	143
3. Varianta asimilată prevăzută de art. 226 alin. (5) din Codul penal	150
4. Legătura de cauzalitate și urmarea imediată.....	155
D. Latura subiectivă	156
E. Cauze justificative	157
1. Art. 226 alin. 4 lit. a) din Codul penal.....	158
2. Art. 226 alin. (4) lit. b) din Codul penal	160
3. Art. 226 alin. (4) lit. c) din Codul penal	165
4. Art. 226 alin. (4) lit. d) din Codul penal	168
F. Formele infracțiunii	180
G. Aspecte procesuale și sancțiuni	181
VI. VIOLAREA SECRETULUI CORESPONDENȚEI	185
A. Aspecte generale	185
B. Condiții preexistente	194

1. Obiectul juridic	194
2. Obiectul material	195
3. Subiectul activ	195
4. Subiectul pasiv.....	200
C. Latura obiectivă.....	201
1. Varianta tip prevăzută de art. 302 alin. (1) din Codul penal	201
2. Varianta tip prevăzută de art. 302 alin. (2) din Codul penal	211
3. Cerința esențială comună.....	217
4. Varianta agravată prevăzută de art. 302 alin. (3) din Codul penal	224
5. Varianta asimilată prevăzută de art. 302 alin. (4) din Codul penal	226
6. Varianta asimilată prevăzută de art. 302 alin. (6) din Codul penal	228
7. Legătura de cauzalitate și urmarea imediată.....	231
D. Latura subiectivă	231
E. Cauze justificative.....	232
1. Art. 302 alin. (5) lit. a) din Codul penal	233
2. Art. 302 alin. (5) lit. b) din Codul penal	233
F. Formele infracțiunii.....	234
G. Sancțiuni și aspecte procesuale	235
VII. CONCLUZII	237
BIBLIOGRAFIE.....	243

INTRODUCERE

Ultimii ani ne-au demonstrat că unul dintre drepturile fundamentale ale omului care suscită cele mai multe discuții și prezintă evoluții pe alocuri spectaculoase este dreptul la viață privată și ce a ajuns să cuprindă acest concept. Cu toate acestea, cercetând istoric, constatăm că nu a fost dintotdeauna acordată o atât de mare importanță acestei componente a personalității umane.

Ideea potrivit căreia unul dintre atributele ființei umane este viața sa privată a fost dintotdeauna acceptată la nivel social, fără însă a intra în sfera de aplicare a normelor juridice existente. Ulterior, odată cu dezvoltarea relațiilor sociale și a mijloacelor de comunicare, două dintre elementele importante, domiciliul și corespondența, au început să beneficieze de protecție juridică, problema vieții private în întregul său rămânând încă mult timp neabordată.

Conceptul de drept la viață privată, ca drept fundamental al omului, este unul relativ nou, apărând doar ulterior celui de-al doilea război mondial și bucurându-se de atunci de o largă recunoaștere prin tratate internaționale și legi fundamentale, statele asumându-și să protejeze această valoare socio-juridică și continuând de atunci să legifereze în domeniu.

Dezvoltarea protecției acestui drept fundamental nou, începută relativ recent prin comparație cu alte drepturi tradiționale, s-a dovedit însă deosebit de rapidă, în plan intern și internațional, pe alocuri chiar imprevizibilă. În acest sens, putem spune că, pe lângă reglementările cu titlu de principiu, statele au adoptat numeroase norme juridice secundare pentru a sancționa civil, dar și penal, încălcările vieții private ale individului. Cu toate acestea, toate statele și curțile internaționale s-au ferit de la a oferi o definiție exhaustivă a conceptului de viață privată, în cadrul acestuia continuând să fie introduse din ce în ce mai multe aspecte ale existenței individuale.

De asemenea, în plan intern observăm schimbări frecvente de optică ale legiuitorului, acesta alegând, cu titlu de exemplu, la un moment dat să nu protejeze în nici un fel un anumit element al vieții private, trecând direct la o protecție sporită prin intermediul normelor de drept penal, și revenind ulterior doar la o protecție în plan delictual. Din acest punct de vedere, protecția vieții private, cu toate componentele sale, a cauzat numeroase modificări de politică penală, în ambele sensuri ale acesteia, legiuitorul încercând de fiecare dată să țină pasul cu dezvoltarea practicilor internaționale și a noilor tehnologii ce facilitează astfel de încălcări.

Deși la acest moment reglementările internaționale și interne în domeniul protecției vieții private se bucură de o dezvoltare fără precedent, constatăm că inițierea și reglementarea unor noi norme privind protecția unor noi elemente ale vieții private reprezintă o componentă esențială a activității comunității internaționale, aceasta încercând să identifice în continuare

acele drepturi ce prezintă importanța necesară pentru a primi o protecție internațională dar care nu au fost încă supuse atenției.

La toate aceste elemente, putem adăuga și evoluția deosebit de rapidă a tehnologiei, a metodelor de investigare a infracțiunilor, de supraveghere a populației și a posibilităților de îngădire a diferitelor componente ale vieții private.

Nu în ultimul rând, considerăm că protecția vieții private, mai mult decât alte drepturi fundamentale, este foarte influențată de o serie de factori sociali sau politici, fiind dependentă de nivelul de dezvoltare al societății, de raportul dintre drepturile individuale și drepturile statului și de opțiunile politice de la un anumit moment. Cu titlu de exemplu, considerăm că protecția vieții private reprezintă un element central al preocupărilor cotidiene doar în cadrul unei societăți democratice cu un grad ridicat de dezvoltare, în cadrul căreia alte drepturi fundamentale deja de tradiție se bucură deja de o protecție constantă și adecvată.

Astfel, tocmai volatilitatea conceptului de viață privată în trecut dar și în viitor și dependența acestuia de factorul social sunt două dintre argumentele pentru care considerăm că prezenta cercetare este una de interes, lucrarea propunându-și, în partea sa inițială, să prezinte evoluția acestui concept, de la simplu atribut al personalității umane la drept fundamental. În acest demers, se prezintă în paralel și contextul istoric și social în cadrul căruia conceptul a evoluat astfel. Se expun cronologic și izvoarele de drept internațional și constituțional care au statuat cu privire la protecția vieții private cu titlu general, recunoscând astfel importanța dreptului și asumându-și obligația de a adopta legislația necesară în vederea atingerii acestui scop. În mod asemănător, este prezentată evoluția normelor civile și penale adoptate în vederea protecției cu titlu de principiu a vieții private, având în vedere și dispozițiile cuprinse în legislația specială.

Ulterior, în lipsa unei definiții interne sau internaționale a conceptului, cercetarea se concentrează în a identifica evoluția tuturor atributelor ce compun viața privată a individului, lucrarea dorind să atingă un spectru mult mai larg decât cel tradițional al celor patru infracțiuni contra vieții private prevăzute de Codul Penal. Astfel, cercetarea s-a raportat în principal la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, acesta fiind, în opinia noastră, organismul care a contribuit decisiv la dezvoltarea acestui drept și lărgirea sferei sale de protecție.

Cu ocazia analizei fiecărui nou atribut identificat, lucrarea prezintă în ce măsură acesta este recunoscut și de legislația internă și dacă beneficiază de protecție juridică prin intermediul normelor de drept civil sau de drept penal, prezentând însă și evoluția reglementării. Dată fiind lipsa de certitudine și de tradiție a anumitor norme penale analizate, considerăm oportună și chiar necesară o abordare integrată, cu referiri și la dispozițiile de drept civil, pentru a stabili

dacă statul și-a îndeplinit în mod adecvat obligația pozitivă de a lua măsurile legislative necesare protecției respectivei componente. În acest mod, considerăm că putem anticipa noi modificări ale sferei de protecție a dreptului penal, în sensul restrângerii sau lărgirii acesteia, cu privire la viața privată a persoanei.

Deși esențial dezvoltării sociale, nu considerăm că acest drept individual apără un atribut al ființei umane atât de important pentru a îl încadra în categoria drepturilor absolute, fiind un drept relativ, susceptibil de îngrădiri legitime. Astfel, pe tot parcursul cercetării, cu privire la fiecare dintre componentele analizate, lucrarea reliefează diferențele dintre o ingerință în viața privată a persoanei și o încălcare a acestui drept fundamental. Din acest punct de vedere, cercetarea acordă de fiecare dată o atenție sporită situației speciale a deținuților, a minorilor și a relației dintre angajat și angajator. De asemenea, se acordă o importanță ridicată și forței argumentului apărării ordinii publice și a securității naționale.

Data fiind amploarea actuală a conceptului de viață privată, lucrarea abordează în capitole separate problema protecției penale a componentelor majore ale vieții private, respectiv: domiciliul, sediul profesional, secretul corespondenței, imaginea persoanei, comunicările directe.

Pe parcursul întregii lucrări, sunt incluse și elementele de drept comparat identificate, la nivelul reglementării constituționale și penale, cu rolul de a evidenția impactul factorului social asupra protecției juridice a vieții private și contextul în care această reglementare s-a dezvoltat și în România.

În capitolul final, bazându-ne pe evoluția cronologică a reglementării și jurisprudenței Curții Europene, este analizat global în ce măsură viața privată, cu toate elementele acesteia, se bucură de o protecție penală adecvată în dreptul penal român. În punctele în care au fost identificate disfuncționalități prin raportare la contextul internațional sau social, sunt formulate propuneri *de lege ferenda* și se evidențiază necesitatea unor revirimente jurisprudențiale.

CONCEPTUL DE VIAȚĂ PRIVATĂ

Viața privată a fost recunoscută întotdeauna ca un atribut al personalității umane însă căruia nu i-a fost acordată o importanță deosebită prin actele normative timpurii, protecția juridică fiind acordată doar unora dintre elementele ce o compun. De altfel, anterior apariției teoretizării sale ca drept fundamental, viața privată se definea exclusiv prin intermediul drepturilor și inviolabilităților pe care le cuprindea, fără a exista preocuparea redactării unei definiții exhaustive, integratoare. În principal, atât conceptul cât și protecția juridică puneau accentul pe inviolabilitatea domiciliului și a corespondenței, aceste două elemente beneficiind

de protecție penală în majoritatea statelor dezvoltate încă de la primele codificări în materie constituțională și penală. Situându-ne anterior celui de-al doilea război mondial, considerăm că protecția acordată să găsea la un nivel adecvat, complexitatea relațiilor sociale, a mijloacelor de comunicare și evoluția tehnologiei nereclamând forme de protecție mai complexe. Împotriva

Adevărata dezvoltare a protecției vieții private a început odată cu dezvoltarea teoriilor privind drepturile omului, respectiv odată cu apariția primelor constituții scrise, prin centrarea protecției juridice asupra individului și preocuparea de limitare a puterii politice organizate statal. Astfel, chiar începând cu secolul al XVIII-lea, s-a considerat că există un set de drepturi și libertăți ce reprezintă daruri esențiale ale naturii, de care nimeni nu se poate atinge în niciun fel¹. Drepturile omului au fost astfel considerate ca fiind prerogativele conferite de dreptul intern și recunoscute de dreptul internațional fiecărui individ, în raporturile sale cu colectivitatea și cu statul, ce dau expresie unor valori sociale fundamentale și care au drept scop satisfacerea unor nevoi umane esențiale și a unor aspirații legitime, în contextul economico-social, politic, cultural și istoric al unei anumite societăți.² Într-o manieră asemănătoare, acceptându-se că protecția vieții private reprezintă unul dintre drepturile personalității, aceasta a fost considerată una dintre prerogativele extrapatrimoniale intim atașate persoanei, care exprimă chintesența ființei umane, fiind intrinseci acesteia.³

Includerea dreptului la viață privată în categoria drepturilor fundamentale cuprinse în primele tratate internaționale adoptate după cel de-al doilea război mondial a reprezentat confirmarea că acest atribut al personalității reprezintă un drept subiectiv esențial pentru dezvoltarea ființei umane și formarea unor societăți democratice, ce trebuie să se bucure de un nivel minim de protecție pe teritoriul tuturor statelor semnatare.

După cum este dezvoltat în cadrul lucrării, importanța acordată dreptului la viață privată și evoluția conceptului se pot observa și prin analiza cronologică a reglementărilor privind protecția acestuia, atât la nivel internațional, regional cât și la nivel intern, constituțional și prin legislația civilă.

În privința interpretării dispozițiilor art. 8 CoEDO, în primul rând, trebuie subliniat că, la fel ca în cazul altor concepte, Curtea Europeană califică viața privată drept o noțiune

¹ J.J. Rousseau, *Discurs asupra originii și fundamentelor inegalității dintre oameni*, Editura Științifică, București, 1958, p. 145-146.

² Adrian Năstase, *Drepturile omului, religie a sfârșitului de secol*, Institutul Român de Drepturile Omului, București, 1992, p. 36.

³ Călina Jugastru, *Reflecții asupra noțiunii și evoluției drepturilor personalității*, Analele Institutului de Istorie "G. Barițiu", Series Humanistica, tom. V, Cluj-Napoca, 2007, p. 326.

autonomă. Cu alte cuvinte, existența protecției sale și a componentelor ce îi sunt atribuite din perspectivă convențională nu depinde de o calificare sau definiție din cadrul dreptului intern.

Observând dificultățile și inutilitatea definirii vieții private, răspunsul Curții Europene a fost tranșant în cuprinsul uneia dintre hotărârile cele mai importante în materie, arătând că nu este nici posibil, nici necesar să ofere o definiție exhaustivă noțiunii de viață privată. Cu toate acestea, Curtea a precizat că ar fi excesiv de limitativ ca noțiunea să fie restrânsă la cercul, intim, interior unde subiectul de drept își conduce viața personală, departe de orice privire exterioară. Așadar, protecția vieții private trebuie să cuprindă, într-o anumită măsură, și dreptul individului de a întreține și de a dezvolta relații cu semenii săi. Considerăm corectă această poziție fermă a Curții, jurisprudența acesteia demonstrând că o eventuală definiție a conceptului ar putea ulterior limita evoluția protecției și abilitatea de adaptare la noi situații.

Astfel, tocmai pentru a asigura o protecție eficientă, toate organele interne și internaționale evită definirea exhaustivă a vieții private, pe cale legislativă sau jurisprudențială, fiind conștiente de importanța menținerii unei căi deschise spre evoluție în această materie. Preocuparea definirii conceptului de viață privată a aparținut așadar în mod constant doar doctrinei, arătându-se că aceasta reprezintă dreptul la intimitate, dreptul de a fi lăsat în pace, dreptul la o viață restrânsă și anonimă⁴, dreptul la un spațiu în care să trăiască fără nici o ingerință exterioară⁵. Aceste definiții de o generalitate extremă confirmă din punctul nostru de vedere câmpul extrem de larg de situații pe care încearcă să îl acopere și motivul pentru care nu a existat un demers oficial în această direcție.

În lipsa unei definiții adecvate a vieții private, atât în plan intern cât și în plan internațional, singura metodă prin care se poate lămurii acest concept este de a determina componentele sale. După cum s-a arătat, nici acest demers nu este unul simplu, conținutul variind în funcție de perioadă, de mediu și de societatea în care trăiește individul, extinderea noțiunii datorându-se și evoluției generale a vieții juridice⁶.

Urmând aceeași linie de gândire ce a generat și refuzul de a oferi o definiție exhaustivă conceptului de viață privată ce face obiectul protecției instituite prin art. 8 CoEDO, Curtea și-a asumat responsabilitatea ca jurisprudența sa să nu rămână insensibilă la eventualele modificări politice, economice și sociale, Convenția fiind un instrument de protecție viu ce trebuie interpretat în lumina condițiilor prezente. Astfel, Curtea a arătat că, pentru a oferi un

⁴ Lindan R., *Le droit de la personnalite*, Editura Dalloz, Paris, 1974, p. 16.

⁵ O'Flaherty Michael, *Sexual Orientation and Gender Identity*, în Moeckli Daniel, Sangeeta Shah, Sivakumaran Sandesh, *International Human Rights Law*, Editura Oxford University Press, New York, 2010, p. 334.

⁶ Radu Chiriță, „*Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentarii și explicații*”, vol. II, Editura C.H. Beck, București, 2007, p. 37.

răspuns adecvat și actual, așadar pentru a asigura un sistem de protecție real și efectiv, iar nu teoretic și iluzoriu, trebuie să aibă constant în vedere modificarea condițiilor de la nivelul întregului Consiliu al Europei, subliniind că un eventual eșec în acest demers ar echivala cu blocarea evoluției și îmbunătățirii. Astfel, CEDO consideră că trebuie să se adapteze de exemplu, în fața consensului statal care ar putea interveni în privința normelor ce trebuie invocate. De altfel, atunci când definește sensul termenilor și noțiunilor din textul Convenției, Curtea poate și trebuie să țină seama de elementele de drept internațional altele decât Convenția și de interpretările făcute acestor elemente de către organele competente.

Așadar, putem spune că noțiunea de viață privată de definește în mod continuu prin elementele apreciate de către Curte, la un moment dat, ca făcând parte din această noțiune generală. Prin această interpretare, Curtea și-a arogat însă și rolul de a lărgi sfera de protecție a art. 8 CoEDO pe cale pretoriană. Prin crearea unor noțiuni autonome europene (termeni ai Convenției cărora li se acordă o interpretare specifică), Curtea garantează existența unui unic sistem de protecție, iar nu a 47 de astfel de sisteme naționale baza pe interpretările autorităților judiciare interne⁷. Curtea și-a stabilit anumite limite în care poate interpreta evolutiv conceptele, arătând că, aplicând acest mecanism, nu va proteja un drept ce nu a fost avut în vedere la momentul reglementării, neputându-se astfel ajunge la o extindere jurisprudențială a sferei de aplicare a CoEDO. Analiza efectuată pe parcursul întregii lucrări demonstrează cum Curtea a extins deosebit de mult sfera de cuprindere a noțiunii de viață privată, fiind discutabil în ce măsură a respectat aceste limitări autoimpuse.

În continuarea acestui capitol, este prezentată cronologic evoluția sferei de protecție a dreptului la viață privată în jurisprudența Curții, prezentând înțelesul termenilor folosiți, atât în dreptul intern cât și în jurisprudența Curții, indicând modul în care legiuitorul național a protejat respectivele atribute și evidențiind ponderea dintre protecția prin intermediul mijloacelor de drept penal și celor de drept civil sau contravențional. Ulterior, având însă în vedere amploarea demersului, cercetarea se concentrează prin capitole separate ale lucrării asupra următoarelor atribute: inviolabilitatea domiciliului, inviolabilitatea sediului profesional, secretul corespondenței, protecția dreptului la imagine și a convorbirilor private.

Sunt analizate astfel următoarele elemente ale vieții private: identitatea personală, libertatea sexuală, viața de familie, respectul datorat persoanelor decedate, dreptul la un mediu înconjurător sănătos, dreptul la integritate fizică, psihică și de a dispune de propria persoană,

⁷ Corneliu-Liviu Popescu, *La Declaration universelle des droits de l'homme et la Convention europeenne des droits de l'homme: entre succession et secession*, publicat în *Analele Universității din București, seria Drept*, nr. 4/2009, Editura C.H.Beck, București, p. 16.

protecția datelor cu caracter personal. Este analizată și evoluția reglementării interne cu privire la protecția penală a onoarei și a reputației.

VIOLAREA DE DOMICILIU

În cadrul acestui capitol, este efectuată analiza conținutului constitutiv al infracțiunii de violare de domiciliu, prevăzută de art. 224 din Codul penal.

Inițial, fiind în prezența unei infracțiuni de tradiție, este prezentată reglementarea istorică și, de asemenea, elemente relevante de drept comparat. Ulterior, este efectuată analiza urmând schema tradițională a infracțiunii.

Dintre aspectele de însemnătate, am argumentat că, în cazul în care fapta este săvârșită de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, deși doctrina majoritară se exprimă în sensul reținerii săvârșirii infracțiunii de abuz în serviciu, prevăzută de art. 297 din Codul penal, apreciem că evoluțiile jurisprudențiale recente în privința acestei din urmă infracțiuni impun o reevaluare a opiniei. În acest sens, reținerea infracțiunii de serviciu nu asigură protecție valorii sociale vizate de infracțiunea de violare de domiciliu. Nu în ultimul rând, poziționarea unei alte infracțiuni de tradiție pentru protecția vieții private, respectiv infracțiunea de violare a secretului corespondenței prevăzută de art. 302 din Codul penal, în capitolul privind infracțiunile de serviciu, face dificilă înțelegerea voinței reale a legiuitorului cu privire la maniera în care se acordă protecție penală ingerinței autorităților statului în diferite elemente ale vieții private. Argumentarea pe larg a acestei opinii este efectuată în legătură cu infracțiunea de violare a vieții private, prevăzută de art. 226 din Codul penal, infracțiunea în discuție nejustificând un tratament juridic diferit.

Este analizată situația detectivilor particulari și a organelor de stat cu atribuții în domeniul securității naționale și am achiesat la opinia potrivit căreia se acordă protecție penală intimității, indiferent de existența unui titlu valabil sau nu pentru folosirea spațiului, iar nu existenței unui drept real sau de creanță care să confere legitimitate ocupării aceluși spațiu.

Cu privire la consecințele unei pluralități de subiecți pasivi, apreciem că absolutizarea regulii general recunoscute în materia infracțiunilor contra persoanei putând conduce la tratamente juridice nejustificat de severe. Astfel, arătăm că în ipoteza în care se pătrunde într-o singură unitate locativă, un apartament, o casă, reținerea unei unice infracțiuni apare a fi soluția corectă, practica judiciară fiind consecventă în acest sens. Putem spune că, într-o asemenea ipoteză, făptuitorul violează un singur spațiu intim în interiorul căruia se întrepătrund atributele personalității aparținând mai multor subiecți pasivi. Desigur, în măsura în care făptuitorul pătrunde, de exemplu, succesiv în toate apartamentele aflate într-o scară de bloc,

acesta își asumă că lezează o multitudine de spații intime, neexistând nicio justificare pentru a se reține o unitate de infracțiuni într-o asemenea ipoteză.

Cu ocazia analizei laturii obiective a infracțiunii, sunt oferite exemple jurisprudențiale cu privire la noțiunile de locuință, încăpere, dependență și loc împrejmuit. De asemenea, în privința cerinței esențiale a elementului material, sunt prezentate pe larg ipotezele în care inviolabilitatea domiciliului poate fi restrânsă.

Asupra consimțământului persoanei vătămate, apreciem că acesta nu trebuie să fie unul explicit, expres, dar manifestarea titularului valorii protejate în sensul permiterii accesului făptuitorului trebuie să fie univocă iar, în ipoteza în care în același domiciliu conviețuiesc mai multe persoane, este suficient consimțământul uneia dintre acestea pentru pătrunderea în mod legal în locuință, neprezentând relevanță dacă celelalte persoane nu se exprimă cu privire la acest aspect sau, dimpotrivă, își manifestă opoziția față de pătrunderea făptuitorului.

În privința laturii subiective, deși am identificat multiple exemple practice în care s-a apreciat că infracțiunea ar putea fi săvârșită doar cu intenție directă, apreciem că aceasta poate fi săvârșită și cu intenție indirectă, scopul neprezentând relevanță.

Sunt prezentate toate ipotezele variantei agravate, reținându-se în privința săvârșirii faptei de către o persoană înarmată că este necesar ca înarmarea să aibă loc anterior pătrunderii sau, în ipoteza refuzului de părăsire, poate fi realizată și ulterior însă în scopul rămânerii în respectivul spațiu.

VIOLAREA DE SEDIU PROFESIONAL

În cadrul acestui capitol, este efectuată analiza conținutului constitutiv al infracțiunii de violarea sediului profesional, prevăzută de art. 225 din Codul penal.

Având în vedere multiplele asemănări cu infracțiunea de violare de domiciliu, acest capitol vizează exclusiv analiza subiectului pasiv și a noțiunii de sediu profesional.

Lucrarea evidențiază că, cel puțin din punct de vedere istoric, incriminarea nu reprezintă o noutate absolută în dreptul român, Codul penal din 1936 acordând protecție penală „localului de afaceri” al unei persoane.

În privința subiectului pasiv, este prezentat cum Curtea Europeană acordă protecție juridică la un nivel similar domiciliului și sediilor profesionale, discuția rămânând una deschisă cu privire la subiectul de drept protejat, titular valorii juridicii lezate. În primul rând, constatăm că însăși norma incriminătoare poate induce în eroare sub acest aspect, făcând referire la

„sediile unde o persoană juridică sau fizică își desfășoară activitatea profesională”, ducând cu gândul la ideea că subiect pasiv poate fi atât persoana fizică, cât și persoana juridică.

În aceeași direcție, Curtea a acordat protecție în sensul art. 8 din Convenție atât persoanelor fizice, cât și persoanelor juridice. Cu toate acestea, o asemenea împrejurare nu obligă legiuitorul român să acorde protecție penală sediului persoanei juridice în orice situație, fiind cunoscut că standardul de protecție impus de către art. 8 din Convenție nu atrage automat nevoia unor sancțiuni în materie penală. Altfel spus, deși Curtea protejează sediul persoanei juridice aparent fără nicio referire la activitatea persoanelor fizice care lucrează în interesul acesteia, este posibil ca dispozițiile art. 225 din Codul penal să aibă o sferă de aplicare mai restrânsă.

În doctrina națională, se apreciază majoritar că subiectul activ poate fi orice persoană fizică, fiind date în acest sens exemple de profesii liberale, sau orice persoană juridică. Pornind de la jurisprudența CEDO, în special Cauza Leveau și Fillion împotriva Franței, dar și a doctrinei internaționale, am reținut că dreptul la inviolabilitatea domiciliului le este recunoscut persoanelor juridice nu în considerarea intereselor lor corporative, ci în interesul persoanelor fizice ce o compun⁸. În același sens, deși titular al dreptului protejat este persoana juridică, ea nu beneficiază de protecție decât în considerarea faptului că în localurile sale persoane fizice își desfășoară o mare parte a vieții lor private⁹.

Astfel, apreciem că persoana juridică nu poate fi subiect pasiv al infracțiunii prevăzute de art. 225 din Codul penal, infracțiunea aducând atingere intimității de care ar trebui să beneficieze și la locul de muncă o persoană fizică, spațiul în care își desfășoară cea mai mare parte din timp și în care leagă mare parte dintre relațiile sale sociale fiind, într-o anumită măsură, o prelungire a noțiunii clasice de domiciliu. Astfel, considerăm că nu intimitatea persoanei juridice este vătămată, însăși existența unui asemenea concept apreciind-o discutabilă, ci intimitatea angajaților persoanei juridice care deține spațiu față de care a fost săvârșită infracțiunea.

În privința tuturor categoriilor de sedii, relevantă pentru acordarea protecției penale este desfășurarea efectivă a unei activități profesionale de către persoane fizice care au așteptarea legitimă la un nivel de protecție a intimității în cadrul respectivului spațiu. Nu prezintă relevanță dacă persoana fizică în discuție este asociat sau administrator al persoanei juridice,

⁸ Geert Corstens, Jean Pradel, *European Criminal Law*, ed. 1, Kluwer Law International, Haga, 2002, p. 390.

⁹ R.Chiriță, *op. cit.*, p. 62.

titular al formei de organizare a profesiei liberale sau doar un angajat al persoanei fizice sau juridice care deține sediul profesional.

Apreciem așadar că, pe de o parte, protecția penală a sediului profesional poate fi acordată în spații care nu constituie sediu în sensul legii civile, însă, pe de altă parte, simpla calificare a unui spațiu ca sediu și efectuarea formalităților de publicitate prevăzute de lege nu va conduce automat la acordarea protecției penale în privința respectivului spațiu.

În final, este analizată situația spațiilor unde nu se desfășoară activitate profesională permanentă, de exemplu arhive, depozite, camere tehnice, și situația spațiilor profesionale deschise publicului într-un anumit interval orar, concluzionând că nu orice sediu are aptitudinea de a permite personalului angajat manifestări ale vieții private. La această infracțiune, spre deosebire de violarea de domiciliu, vătămarea nu este prezumată, domiciliul fiind afectat în principal și prioritar vieții private a individului, astfel că intruziunile neautorizate lezează automat intimitatea locatarului în timp ce locul de muncă are însă cu precădere o altă destinație, uneori neputând fi asigurat vreun grad de intimitate angajaților.

VIOLAREA VIEȚII PRIVATE

În cadrul acestui capitol pe care îl considerăm central al tezei, este analizată incriminarea cu caracter de noutate pentru dreptul penal român, respectiv infracțiunea de violare a vieții private prevăzută de art. 226 din Codul penal.

Inițial, este prezentat pe larg contextul jurisprudenței CEDO ce a creat necesitatea unei asemenea incriminări și aspectele relevante de drept comparat ce ar putea ghida legiuitorul într-o eventuală primă revizuire a acestei norme. În continuare, analiza urmează schema tradițională a infracțiunii. Pe întreg parcursul acestui capitol, este acordată o atenție specială paralelismului normativ cu legislația civilă și mijloacele pe care organele judiciare le au la dispoziție în vederea delimitării faptelor penale de ilicitul civil.

În privința subiectului activ al infracțiunii, este efectuată o largă analiză ipotezei săvârșirii infracțiunii de către un funcționar public pornind de la Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 14/2015 din 12 mai 2015, publicată în M.Of. nr. 454 din 24 iunie 2015, în cadrul căreia, deși într-o altă materie, se efectuează o analiză amplă a poziției infracțiunii de abuz în serviciu în arhitectura legislației penale. Apreciem așadar că, în măsura în care subiectul activ al infracțiunii este un funcționar sau un funcționar public, urmează a se reține doar săvârșirea infracțiunii de violare a vieții private, prevăzută de art. 226 din Codul penal, fără a se reține un concurs ideal cu infracțiunea de abuz în serviciu, prevăzută de art. 297 din Codul penal, sau, în altă opinie, doar această din urmă infracțiune.

În continuare, analizând interdicțiile profesionale evocate, apreciem că detectivii particulari pot fi subiect activ al infracțiunii prevăzute de art. 226 alin. (1) din Codul penal în toate modalitățile elementului material cu excepția înregistrării unei convorbiri private desfășurate în spații publice sau destinate publicului.

În privința subiectului pasiv, este analizată ipoteza specifică a deținuților și măsura în care se acordă protecție persoanelor decedate cu privire la acest aspect.

Cu privire la varianta tip prevăzută de art. 226 alin. (1) din Codul penal, lucrarea prezintă modalitățile alternative al elementului material și am propus o interpretare extensivă a noțiunii de „încăpere”. Astfel, în ciuda unor considerente fără caracter decisiv sau decizorii ale Curții Constituționale, înțelegem să ne raliem opiniei ce înclină spre o interpretare autonomă a noțiunii de „încăpere”, independentă de cea aferentă infracțiunii de violare de domiciliu, opinie potrivit căreia încăperea este orice spațiu închis în interiorul căruia persoana își poate exprima intimitatea. O astfel de orientare este de altfel firească, raționamentul contrar conducând la o serie de situații absurde, la diferențe de tratament juridic complet străine de rațiunea reglementării. În aceste condiții, s-a exprimat opinia în doctrină că ar fi fost mult mai sugestivă folosirea unei sintagme mai largi, care se reușească să surprindă principalul atribut al acestor spații, și anume caracterul lor privat, fără a se realiza limitarea la spațiile folosite pentru locuit, fiind considerat absurd ca fapta de a fotografia o persoană într-o cabină de toaletă publică să nu constituie infracțiune, iar fotografierea aceleiași persoane în toaleta locuinței sale să cadă sub incidența legii penale. Acest exemplu poate fi dus și mai departe și astfel vom constata că o persoană ar putea beneficia de protecție penală în situația în care este fotografiată în sufrageria apartamentului său, cu ocazia unui eveniment la care participă un număr semnificativ de persoane, dar aceeași persoană nu ar beneficia de protecție penală în interiorul unei toalete publice cu cabine individuale, așteptarea la intimitate fiind în mod evident mult mai ridicată în cea de-a doua situație.

Deși am arătat că pot exista situații în care să se pună problema încălcării dreptului la viață privată la locul de muncă, legiuitorul pare să fi ales să nu acorde o protecție penală extinsă în asemenea situație, subiectului pasiv rămânându-i la dispoziție angajarea răspunderii civile delictuale a persoanei vinovate. În aceste condiții, deși nu suntem în acord cu opinia legiuitorului sub acest aspect, cu excepția nuanțării pe care le-am prezentat în privința noțiunii de „încăpere”, apreciem că nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii în cazul în care subiectul pasiv este surprins într-un loc în care accesul publicului este restricționat dar care este parte componentă a unui spațiu public. În alte cuvinte, apreciem că subiectul pasiv

nu poate percepe același nivel de protecție în privința acestei valori sociale ca în cazul infracțiunii de violare a sediului profesional, prevăzută de art. 225 din Codul penal.

Discuția rămâne însă deschisă cu privire la spațiile de la locul de muncă dar care, prin excelență, presupun un nivel foarte ridicat de intimitate, respectiv un vestiar individual, o toaletă publică, o cameră de tratament în cadrul unei unități medicale sau care oferă servicii cosmetice. Chiar și Curtea Europeană, într-o cauză privind situația angajaților și dreptul acestora la viață privată la locul de muncă, a făcut o asemenea distincție, subliniind chiar necesitatea protecției în anumite locuri. Astfel, așteptarea existenței intimității este foarte ridicată în anumite spații care sunt, prin natura lor, private, cum ar fi vestiarele sau toaletele, unde se justifică o protecție sporită sau chiar o interdicție totală a supravegherii video, rămâne ridicată în spații închise de muncă, cum ar fi birourile, și este vădit mai redusă în locuri vizibile sau accesibile pentru colegi sau, precum în speță, pentru publicul larg¹⁰.

Cu privire la varianta tip prevăzută de art. 226 alin. (2) din Codul penal, lucrarea enumeră argumentele în favoarea soluției Înaltei Curți de Casație și Justiție din Decizia nr. 51/24 iunie 2021, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în M.Of. nr. 1050 din 3 noiembrie 2021, prin care s-a stabilit că tipicitatea infracțiunii de violare a vieții private în modalitatea incriminată de art. 226 alin. (2) din Codul penal nu este condiționată de deținerea unor sunete, convorbiri ori imagini realizate fără drept, prin fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane aflate într-o locuință sau încăpere ori dependență ținând de acestea sau a unei convorbiri private.

De asemenea, reținem că o altă condiție impusă de lege este ca imaginea, sunetele sau convorbirile ce sunt divulgate să aibă caracter privat la momentul la care sunt făcute publice de către subiectul activ într-una din modalitățile prevăzute de art. 226 alin. (2) din Codul penal.

Cu privire la varianta asimilată prevăzută de art. 226 alin. (5) din Codul penal, sunt prezentate legăturile acesteia cu varianta asimilată prevăzută de art. 302 alin. (6) din Codul penal și se argumentează că echipamentele nu este obligatoriu să fie disimulate, camuflate, însă inexistența vreunei minime forme de disimulare, de specializare, de pregătire prealabilă a subiectul activ nu va justifica reținerea acestei variante alternative cu caracter agravant. În acest sens, considerăm că și cea mai rudimentară formă de înregistrare cu ajutorul unui mijloc tehnic ce nu este ținut asupra persoanei presupune o acțiune prealabilă de plasare, rațiunea legiuitorului neputând fi aceea de a fi reținute, aproape de fiecare dată, cele două infracțiuni în

¹⁰ CEDO, Hotărârea din 17 octombrie 2019, *López Ribalda și alții împotriva Spaniei*, (MC).

concurș real. Practica a confirmat deja că această variantă alternativă se reține doar în cazul metodelor mai elaborate de acțiune ale subiectului activ.

În continuare, lucrarea acordă importanță deosebită celor patru cauze justificative speciale prevăzute de art. 226 alin. (4) din Codul penal, apreciind că acestea sunt apte a crea mari dificultăți în practică.

În privința cauzei justificative prevăzute de art. 226 alin. (4) lit. a) din Codul penal, este efectuată o analiză din perspectiva dispozițiilor art. 139 alin. (3) din Codul de procedură penală și se arată că aceasta se impune a fi verificată separat pentru fiecare dintre variantele infracțiunii prevăzute de art. 226 alin. (1) și (2) din Codul penal. Astfel, existența interesului legitim pentru înregistrarea unei convorbiri pe care subiectul activ o are cu subiectul pasiv nu înseamnă, în mod obligatoriu, că același interes legitim se menține *per se* și cu privire la o eventuală divulgare a înregistrării.

În privința cauzei justificative prevăzute de art. 226 alin. (4) lit. c) din Codul penal, lucrarea analizează pe larg posibilitatea foarte restrns a invocării acesteia de către autoritățile statului ce desfășoară activități de supraveghere generalizată.

În final, în privința cauzei justificative prevăzute de art. 226 alin. (4) lit. d) din Codul penal, lucrarea oferă o analiză detaliată a jurisprudenței Curții Europene a Dreptului Omului privind raportul dintre dreptul la viață privată și libertatea de exprimare, cu accent asupra situației jurnaliștilor.

VIOLAREA SECRETULUI CORESPONDENȚEI

În cadrul acestui capitol, este efectuată analiza conținutului constitutiv al infracțiunii de violare a secretului corespondenței, prevăzută de art. 302 din Codul penal.

Inițial, fiind în prezența unei infracțiuni de tradiție, este prezentată reglementarea istorică și, de asemenea, elemente relevante de drept comparat. Ulterior, este efectuată analiza urmnd schema tradițională a infracțiunii.

În primul rnd, ne-am exprimat dezacordul cu privire la opțiunea legiuitorului de repoziționare a infracțiunii în cadrul infracțiunilor de serviciu, am prezentat dificultățile pe care le generează și dezbaterile pe care le creează. În privința raportului dintre infracțiunea de abuz în serviciu și infracțiunea de violare a vieții private, putem spune că unicul rezultat pozitiv al repoziționării celei din urmă infracțiuni este inexistența unei dezbateri cu privire la acest aspect.

În privința variantei agravate prevăzute de art. 302 alin. (3) din Codul penal, subiectul activ este dublu circumstanțiat, acesta trebuind să aibă, în primul rând, calitatea de funcționar public, iar, în cel de-al doilea rând, să aibă obligația legală de a respecta secretul profesional și

confidențialitatea informațiilor. Calitatea de funcționar public, în sensul legii penale, este necesară dar nu și suficientă pentru a reținerea variantei agravate prevăzute de art. 302 alin. (3) din Codul penal. Astfel, în privința acestuia, trebuie identificată obligația legală, așadar prevăzută prin acte normative primare, care îl obligă pe funcționarul public la păstrarea secretului informațiilor cu care intră în contact în exercitarea activității profesionale. Subliniind că art. 308 din Codul penal nu face trimitere cel puțin și la art. 302 alin. (3) din Codul penal, constatăm că funcționarul privat nu poate fi subiect activ al variantei calificate, acesta urmând să răspundă asemenea unui subiect activ necircumstanțiat. Apreciem că această opțiune legislativă nu este corectă în condițiile în care, în prezent, serviciile private poștale și de curierat au depășit semnificativ ponderea celor publice, o diferență de tratament juridic între acestea nefiind pe deplin justificată.

Cu privire la varianta tip prevăzută de art. 302 alin. (1) din Codul penal, se definește noțiunea de „corespondență” concluzionând că, în principiu, coletul nu prezintă trăsăturile necesare pentru a fi încadrat drept corespondență. Principala caracteristică a corespondenței protejate potrivit art. 302 alin. (1) din Codul penal este ca aceasta să aibă o existență materială, mesajul transmis de către expeditor destinatarul să nu fie o dată informatică sau un impuls magnetic, ci să fie imprimată pe un suport fizic. Sunt prezentate în continuare modalitățile alternative ale elementului material constând în „deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea” corespondenței, prezentând raporturile cu infracțiunile generale ce incriminează acestea acțiuni.

În privința divulgării corespondenței, prevederea „divulgării” ca modalitate alternativă a aceleiași variante tip poate conduce inițial la concluzia că se va reține o unică infracțiune prevăzută de art. 302 alin. (1) din Codul penal. Cu toate acestea, ulterior prezentării unor multiple argumente de coerență legislativă, am concluzionat că, în ipoteza unei deschideri, sustrageri sau rețineri a corespondenței, urmată de divulgarea fără drept a conținutului acestuia, în sarcina subiectului activ urmează a fi reținut săvârșirea a două infracțiuni prevăzute de art. 302 alin. (1) din Codul penal, în concurs real de infracțiuni.

Referitor la varianta tip prevăzută de art. 302 alin. (2) din Codul penal, sunt prezentate diferențele dintre convorbirile protejate de art. 226 alin. (1) din Codul penal și comunicațiile la distanță. De asemenea, sunt definite noțiunile și sunt reliefate diferențele față de infracțiunile informatice. Astfel, cu titlu de exemplu, reținem că fapta de a accesa căsuța de e-mail sau profilul dintr-o aplicație de mesagerie instantanee întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de acces fără drept la un sistem informatic prevăzută de art. 360 alin. (1) din Codul penal. Pentru a putea fi reținută infracțiunea de violare a vieții private, este necesar ca

transmisiunea să fie interceptată în timp ce se realizează către terminalul destinatarului sau imediat la momentul la care ajunge în terminalul acestuia, dacă metoda aleasă de pătrundere în sistem nu este prin intermediul rețelei, ci prin intermediul terminalului, esențial fiind așadar ca operațiune de transmitere să nu fie terminată. În același sens, nu constituie interceptare în sensul art. 302 alin. (2) din Codul penal fapta de a afla conținutul unei comunicări SMS prin accesarea neautorizată a terminalului mobil după ce mesajul fusese deja recepționat.

Cu privire la cerința esențială a elementului material, sunt analizate implicațiile prezumției de consimțământ instituite de art. 76 din Codul civil și o serie de ipoteze privind relațiile dintre soți sau ale părinților cu minorii aflați în îngrijire.

În privința supravegherii realizate de către autorități, sunt prezentate condițiile în care poate fi invocat argumentul protecției siguranței naționale și situația specială a deținuților.

În continuare, sunt evidențiate multiplele dificultăți și diferențe nejustificate de tratament pe care le creează poziționarea variantei asimilate prevăzute de art. 302 alin. (4) din Codul penal, mai ales în ipoteza în care fapta este săvârșită de către funcționari publici.

În privința variantei asimilate prevăzute de art. 302 alin. (6) din Codul penal, ne exprimăm reținerea cu privire la posibilitatea includerii componentele software în categoria mijloacelor la care face referire varianta asimilată. Astfel, în primul rând, atât deținerea dar mai ales confecționarea conduc la ideea unui dispozitiv cu existență materială, neputând fi acceptată opinia potrivit căreia un program informatic este confecționat, el fiind eventual realizat. Astfel, apreciem că nu intră în obiectul incriminării prevăzute de art. 302 alin. (6) din Codul penal dispozitivele sau programele informatice concepute sau adaptate pentru săvârșirea infracțiunii de interceptare ilegală a unei transmisiuni informatice, într-o asemenea ipoteză fiind întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice, prevăzută de art. 365 din Codul penal. Varianta asimilată poate fi reținută chiar din momentul în care actul de executare s-a realizat, chiar dacă nu în scopul efectuării unor interceptări fără drept, aceasta fiind una dintre diferențele esențiale față de infracțiunea prevăzută de art. 226 alin. (5) din Codul penal.

CONCLUZII

Dreptul penal substanțial a ținut, în mod tradițional, de voința legiuitorului național, acesta apreciindu-se cel mai bine plasat pentru a stabili politica penală a statului. Componenta națională a acestei ramuri de drept a fost dintotdeauna foarte pronunțată, vasta majoritate a statelor fiind reticente în a accepta norme incriminatoare internaționale sau alte norme care să aibă influență directă asupra dreptului penal substanțial. Considerăm că această ramură a fost

mereu și cea mai reticentă la schimbare, conduită perfect normală până la un punct, previzibilitatea legii penale fiind un principiu general al legalității incriminării.

În tot acest context, conceptul de „*viață privată*” primește, în permanență, noi valențe, acoperă noi atribute ale personalității și acordă protecție juridică unor noi elemente ale existenței umane în societatea actuală. După cum am subliniat în mod constant pe parcursul lucrării, apreciem că legiuitorul se află în fața unei misiuni aproape imposibile, respectiv aceea de a ține pasul cu o realitate socială care se deplasează cu mare efervescență și de a reglementa, rapid și potrivit, situații juridice până de curând nemaiîntâlnite. În materie penală, această atribuție este cu atât mai dificilă cu cât, pe baza unor concepte noi, nestatornicite, trebuie elaborate norme incriminatoare clare și previzibile.

Lucrarea și-a propus ca, în debut, să prezinte amploarea misiunii pe care Curtea Europeană și-a asumat-o în legătură cu menținerea actualității protecției oferite de art. 8 din Convenție și de a prezenta cronologic evoluția practicii acestei instanțe internaționale. Astfel, am prezentat noile valențe ale conceptului analizat și am precizat maniera în care legiuitorul a ales să acorde protecție penală respectivelor elemente. Considerăm că îngrijorarea exprimată de mai mulți autori în sensul că se creează un drept fundamental gigant care riscă să piardă tot ce este fundamental în el este pe deplin justificată. Apreciem că, de la un punct, trebuie impuse o serie de limite în privința extinderii sferei de aplicare a drepturilor fundamentale tocmai pentru a menține caracterul fundamental al acestora. Este evident că, cu cât se variază mai mult conținutul aceluiași drept fundamental, cu atât mai puțin fundamental acesta devine iar conținutul său este mai relativizat¹¹.

De altfel, această potențială turnură se observă din faptul că, din perspectiva dreptului penal național, protecția valorilor ce constituie „*viață socială*” în sensul art. 8 din Convenție antrenează norme incriminatoare din întreg dreptul penal pozitiv, excedând cu mult sfera tradițională a infracțiunilor specifice materiei.

Fără a susține că orice ingerință în dreptul la viață privată protejat potrivit art. 8 din Convenție impune existența unui remediu de natură penală în legislația națională, am prezentat punctual și legislația civilă incidentă, aceasta din urmă trebuind să rămână principalul sediu al materiei în angajarea răspunderii juridice pentru săvârșirea unei fapte ilicite.

Art. 20 alin. (2) din Constituția României statuează prevalența dreptului internațional asupra normelor de drept intern în materiile ce țin de drepturile fundamentale ale omului. În

¹¹ Johan Callewaert, *The European Convention on Human Rights and European Union Law: a Long Way to Harmony*, în Jonathan Cooper (editor), *op. cit.*, p. 782.

mod tradițional, dreptul internațional (în special CoEDO) a influențat vizibil dreptul procesual penal, existând multiple situații în care se impun derogări de la normele interne în vederea respectării dreptului la un proces echitabil. Contrar manierei în care practicienii sunt obișnuiți să se raporteze cel puțin la Partea specială a Codului penal, protecția penală a vieții private prezintă neuzual de multe interferențe cu dreptul internațional, în special cu standardul de protecție asigurat prin dispozițiile art. 8 din Convenție. Așadar, în această materie, spre deosebire de alte materii de tradiție, dimensiunea internațională a analizei este obligatorie pentru o interpretare conformă a normelor interne.

În aceste condiții, în analiza conținutului constitutiv al infracțiunilor analizate, ne-am propus să integrăm în mod logic standardul convențional de protecție, reliefând ipoteze în care analiza dimensiunii internaționale ajunge chiar până la etapa aplicării sancțiunilor și individualizării pedepsei. De asemenea, ne-am propus să oferim cât mai multe elemente, criterii necesare unei corecte analize a conflictului constant ivit între libertatea de exprimare, pe de o parte, și protecția vieții private, pe de altă parte.

Din perspectiva calității legii penale analizate, putem afirma că, în principiu, legiuitorul a dat dovada de o diligență deosebită în a ține pasul cu viziunea internațională asupra protecției vieții private, necorelările identificate putând fi explicabile mai ales în contextul în care protecția vieții private este extrem de influențată de permanenta dezvoltare a mijloacelor electronice de îngrădire a acesteia. Astfel, în plină revoluție digitală, este greu de anticipat, la acest moment, ce căi noi de comunicare vor apărea sau ce dimensiuni noi va dobândi existența persoanelor. Cu titlu de exemplu, care sunt implicațiile pe termen lung al telemuncii și în ce măsură aprecierile noastre amplu analizate privind raportul dintre angajați și angajator își va menține actualitate? În același sens, ne putem pune întrebarea cum va influența dezvoltarea mediilor de tip Metavers interacțiunea umană, va fi aceasta considerată o extensie a lumii reale, se va acorda protecție juridică în cadrul acestuia?

Până la momentul identificării unor răspunsuri la întrebările adresate, pe baza cercetărilor prezente, apreciem că putem formula o serie de propuneri *de lege ferenda*, acestea neînsemnând obligatoriu că norma incriminatoare existentă prezintă erori majore.

În privința infracțiunii de **violare de domiciliu**, prevăzută de art. 224 din Codul penal, apreciem că se observă tradiția unei asemenea reglementări, doctrina și practica fiind constante pe marea majoritate a elementelor analizate. Apreciam că, urmând modelele italian și spaniol dar și revenind la opțiunea legislativă aferentă Codului penal din 1865, norma de incriminare ar trebui să prevadă o variantă agravată pentru ipoteza în care fapta este săvârșită de un

funcționar public, putându-se chiar opta pentru o diferențiere între situația funcționarului privat și a celui public sau, cel puțin, situația celui investit cu putere publică.

După cum am arătat pe larg în privința infracțiunii de violare a vieții private, apreciem că recurgerea la reținerea infracțiunii de abuz în serviciu trebuie să devină o soluție de ultim resort, aceasta având, în viziunea noastră, rol rezidual în arhitectura întregii reglementări penale, iar nu doar în raport cu infracțiunile de serviciu. Jurisprudența ICCJ și CCR demonstrează o reticență în creștere în recurgerea la această infracțiune, conduită corectă din punctul nostru de vedere, față de nivelul de generalitate extrem al exprimării și maniera în care aceasta a fost aplicată anterior Deciziei CCR nr. 405/2016. Mai mult, reținerea unui concurs de infracțiuni exclusiv pe baza pluralității de obiecte juridice reprezintă o abordare ce nu are în vedere întreaga reglementare, fiind cel puțin inexplicabil de ce s-ar justifica reținerea în concurs a infracțiunilor de violare de domiciliu și abuz în serviciu dar, în privința altui element tradițional al vieții private, s-ar reține exclusiv infracțiunea de violare a secretului corespondenței. În final, opțiunea reținerii doar a infracțiunii de abuz în serviciu nu oferă protecție penală specifică vieții private și ignoră aprecierea abstractă a pericolului social realizată de către legiuitor la momentul stabilirii limitelor de pedeapsă aferente fiecărei infracțiuni.

Tot în privința infracțiunii de violare de domiciliu, apreciem că principiul disponibilității a fost excesiv extins, varianta agravată, cel puțin în ipotezele săvârșirii de către o persoană înarmată sau prin folosirea de calități mincinoase prezentând un pericol social abstract care ar justifica menținerea caracterului oficial al acțiunii penale.

În legătură cu infracțiunea de **violare a sediului profesional**, pe lângă toate mențiunile formulate în legătură cu infracțiunea-geamănă, violarea de domiciliu, considerăm că legiuitorul ar trebui să clarifice titularul valorii sociale protejate prin această infracțiune, respectiv persoana fizică aflată în desfășurarea activității sale profesionale. În prezent, practica judiciară este aproape unanimă în a considera că subiectul pasiv al infracțiunii este persoana juridică care deține sediul profesional, pe baza acestei aprecieri fiind analizată condiția formulării, respectiv a retragerii plângerii prelabile, gravitatea acestei erori fiind așadar semnificativă. În acest demers, considerăm că legiuitorul ar putea urma modelele german și spaniol, în sensul extinderii infracțiunii de violare de domiciliu astfel încât aceasta să acopere și sediul profesional, așadar renunțarea la incriminările diferite. O asemenea opțiune ar reprezenta o întoarcere la maniera de reglementare din Codul penal din 1936 iar o enumerare de tipul „locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ce ține de acestea, precum și în sediul profesional” ar conduce la concluzia că subiectul pasiv poate fi doar persoana fizică.

În privința infracțiunii de **violare a vieții private**, pe lângă nevoia stringentă de instituire a unei variante agravate pentru ipoteza în care infracțiunea este săvârșită cel puțin de către un funcționar public, apreciem că s-ar impune redefinirea noțiunii de „încăpere” din cuprinsul alin. (1) astfel încât să fie acordată protecție penală și persoanei aflate în spațiile închise ce presupun prin excelență intimitate, dar care fac parte dintr-un spațiu public, cum ar fi o toaletă publică sau un vestiar individual aferent sălii de sport. La acest moment, doctrina este majoritară în a asimila noțiunea cu cea identică prevăzută de art. 224 din Codul penal, însă nu considerăm că un asemenea raționament poate fi primit.

Nu considerăm însă că se impune acordarea protecției penale persoanei care se află într-un loc împrejmuit, neputând fi asemănată pătrunderea, ca în cazul infracțiunii prevăzute de art. 224 din Codul penal, cu captarea de imagini, prevăzută de art. 226 alin. (1) din Codul penal. În alte cuvinte, cu titlu de exemplu, o persoană aflată în balconul apartamentului său ce prezintă balustradă din sticlă poate avea așteptarea rezonabilă la intimitate din perspectiva infracțiunii de violare de domiciliu dar nu și din perspectiva infracțiunii de violare a vieții private în varianta privind înregistrarea de imagini.

Deși cauzele justificative speciale o reglementare deosebit de generală, mai ales în cazul celei prevăzute de art. 226 alin. (4) lit. d) din Codul penal, nu considerăm că este posibilă la acest moment o circumstanțiere suplimentară a acestora, multitudinea de ipoteze posibile, astfel cum rezultă și din jurisprudența CEDO, neputând fi acoperită altfel din perspectiva tehnicilor legislative.

În final, apreciem că varianta asimilată prevăzută de art. 226 alin. (5) din Codul penal ar trebui circumstanțiată doar la plasarea disimulată a mijloacelor de înregistrare, doar un asemenea act pregătitor premeditat, profesionist, justificând o sancționare de sine stătătoare care prevede limite de pedeapsă mai severe decât infracțiunea scop. Mai mult, lipsa de circumstanțiere a acțiunii de plasare ar putea conduce la reținerea variantei asimilate și în ipoteza în care făptuitorul pune telefonul mobil pe masă cu camera video îndreptată spre patul în care urmează să întrețină relații sexuale cu persoana vătămată, orice înregistrare efectuată cu un echipament care nu este purtat de către făptuitor presupunând, în mod necesar, o plasare.

În final, cu privire la **infracțiunea de violare a secretului corespondenței**, considerăm că aceasta trebuie re poziționată alături de infracțiunile ce protejează viața privată a persoanei, neexistând o justificare pentru opțiunea actuală a legiuitorului. Ulterior re poziționării, apreciem că varianta agravată prevăzută de art. 302 alin. (3) din Codul penal ar trebui menținută și eventual extinsă și la funcționarii privați.

Cea mai gravă deficiență a normei incriminatoare prevăzute de art. 302 din Codul penal, este topografia alineatelor, mai exact poziționarea alin. (4). Acceptăm că deschiderea unei corespondențe prezintă un pericol social abstract mai redus decât interceptarea unor convorbiri însă nu identificăm argumentele pentru care divulgarea convorbirii interceptate ar prezenta un pericol social abstract mai redus decât divulgarea conținutului corespondenței. Mai mult, formularea alin. (1) în sensul includerii acțiunii de divulgare în conținutul acestuia poate conduce la concluzia că divulgarea este modalitate alternativă a elementului material și nu am fi în prezența unei infracțiuni cu conținut alternativ, cum de altfel este și corect. Având în vedere toate aceste aspecte, urmând într-o anumită măsură modelul infracțiunii de violare a vieții private, apreciem că alin. (1) ar trebui să se rezume la modalitățile alternative ale „deschiderii, sustragerii, distrugerii sau reținerii” corespondenței, alin. (2) ar putea să își mențină formularea, alin. (3) ar putea incrimina fapta de divulgare a conținutului corespondenței sau a convorbirii interceptate, nefiind justificată o diferență de regim sancționator iar, în final, alin. (4) ar putea reprezenta o variantă agravată pentru alin. (1), (2) și (3) atunci când fapta este săvârșită de către un funcționar.

Având în vedere toate aspectele prezentate, ne rămâne să constatăm că, indiscutabil, dreptul la viață privată nu este doar dreptul de a sta acasă pentru a îi exclude pe ceilalți, ci și dreptul de a ieși din casă pentru a merge către ceilalți¹². Cum vom merge către ceilalți și cum vom fi protejați în acest parcurs prin norme actualizate de drept penal urmează să aflăm.

¹² J.P. Marguenaud, *La Cour europeenne de droits de l'homme*, Dalloz, Paris, 2002, p. 66, apud. Jean-Francois Renucci, *op. cit.*, p. 256.